

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNUNA GÖRE ANONİM ŞİRKETLERDE SERMAYE ARTIRIMININ GEÇERSİZLİĞİ

Yard. Doç. Dr. Ömer Korkut*

GİRİŞ

Anonim şirketlerde sermaye artırımı esas sözleşmede yer alan esas sermaye miktarının kanunda öngörülen usul izlenerek yükseltilmesidir. Bir esas sözleşme değişikliği olan sermaye artırımı¹ 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda özel değişiklikler başlığı altında 456 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Sermaye artırımı, esas sermaye sisteminde genel kurul kararıyla, kayıtlı sermaye sisteminde ise yönetim kurulu kararıyla yapılmaktadır (TTK m. 456/2). Türk Ticaret Kanunu'nda yer alan düzenleme incelendiğinde anonim şirketlerde sermaye artırımının geçersizlik hallerinin farklı şekillerde olduğu görülmektedir. İlk olarak sermaye artırımı kararının 3 ay içerisinde ticaret siciline tescil edilmemesi halinde genel kurul kararı ve yönetim kurulu kararı geçersiz olacaktır (TTK m. 456/3). İkinci olarak sermaye artırımı işlemlerinin bir bütün olarak geçersizliğidir ki bu konuda TTK m. 456/4 hükmünde yapılan atıf nedeniyle TTK m. 353 hükmündeki fesih davası uygulanacaktır. Diğer bir geçersizlik hali ise, sermaye artırımı işlemlerinden birisi olan genel kurul ve yönetim kurulu kararlarının geçersizliğidir. Bu konuda da 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda genel kurul ve yönetim kurulu kararlarının butlanı düzenlendiği gibi (TTK m. 447, m. 391), bu kararların iptali de öngörülmüştür (TTK m. 445,446, 460/5). Ayrıca Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen sermaye artırımı kurallarının ihlali nedeniyle bir zarar ortaya çıktığında, TTK m. 549 vd. ve m. 562 hükümleri uyarınca ilgili kişilerin hukuki ve cezai sorumluluğu söz konusudur.

* Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Özel Hukuk Bölümü, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

¹ Sermaye artırımı hukuki niteliği bakımından yalnız bir esas sözleşme değişikliğidir. 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda esas sermaye artırımında kuruluşa ilişkin TTK m. 353, 354 ve 355/1 hükümlerine atıf yapılmış ve düzenlemenin bütün sermaye artımı türlerine kıyas yoluyla uygulanacağını öngörülmüş olması (m. 456/4) bu durumu değiştirmez. Çünkü sermaye artırımında anonim şirketin kimliğinde hiçbir değişiklik olmamaktadır. Bkz. **Tekinalp, Ü. (Poroy, R./Çamoğlu, E.):** Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Güncellenmiş 12. Bası, İstanbul 2010, 660, N. 1382; **Pulaşlı, H.:** 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre, Şirketler Hukuku Şerhi, C. II, Ankara 2011, s. 1601-1602, N. 4; **Forstmoser, P./Meier-Hayoz, A./Nobel, P.:** Schweizerisches Aktienrecht, Bern 1996; §15, N. 3.

ZAMANINDA TESCİL EDİLMİYEN SERMAYE ARTIRIM KARARININ GEÇERSİZLİĞİ

Sermaye artırımı kararının 3 ay içerisinde tescil edilmesi gereklidir (TTK m. 456/3). Esas sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararı, yönetim kurulu tarafından, şirket merkezinin ve şubelerinin bulunduğu yerin ticaret siciline tescil edilir; ayrıca ilana bağlı hususlar ilan ettirilir; tescil ve ilan edilen karar şirketin internet sitesine konulur. Değişirme kararı üçüncü kişilere karşı tescilden önce hüküm ifade etmez (TTK m. 455, 456/5). Sermaye artırımının ticaret siciline tescili kurucu etkiye sahiptir (TTK m. 456/5, 455)². Sermaye artırımı kararının alındığı tarihten itibaren 3 ay içerisinde ticaret siciline tescil edilmemesi halinde genel kurul kararı ve yönetim kurulu kararı geçersiz olacaktır (TTK m. 456/3). Kanunda geçersizliğin türü belirtilmemiştir. Anonim şirketlerdeki emredici hükümler ilkesi ve söz konusu hükmün içeriği dikkate alındığında buradaki geçersizliğin butlan olacağını söylemek mümkündür. Çünkü anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan, genel kurul ve yönetim kurulu kararlarının batıl olduğu hükme bağlanmıştır (TTK m. 447/1.c, 391/1.b).

SERMAYE ARTIRIMINA KARŞI FESİH DAVASI (TTK M. 353) AÇILMASI

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda fesih davasının düzenlendiği TTK m. 353 ile şirketin tescili ve tüzel kişilik kazanmasına ilişkin m. 354 ve 355/1 hükümlerine atıf yapılmış ve düzenlemenin bütün sermaye artımı türlerine kıyas yoluyla uygulanacağı öngörülmüştür (m. 456/4). Atıf yapılan hükümlerin kıyas yoluyla uygulanacağı öngörüldüğüne göre, TTK m. 353/1 uyarınca sermaye artırımı işleminin yokluğuna veya butlanına karar verilemeyecek, ancak 3 aylık hak düşürücü süre içerisinde fesih davası açılacaktır. Çünkü sermaye artırımında da ticaret siciline tescil kurucu etkiye sahiptir (TTK m. 456/5, 455). Sermaye artırımının ticaret siciline tescil edilerek kesinleşmesinden sonra artırımdan dönülmesi mümkün değildir³. Ticaret siciline tescilin her türlü sakatlığı onarması ilkesi sermaye artırımı bakımından da geçerli olup, sermaye artırımının tescilinden sonra butlanı veya yokluğuna hükmedilemeyecektir⁴. Ancak sermaye artırımında, kanun hükümlerine aykırı hareket edilmek suretiyle, alacaklıların, pay sahiplerinin veya kamunun menfaatleri önemli bir

² Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), 456'ncı madde gerekçesi, s. 217.

³ Sermaye artırımı ticaret siciline tescil edildikten sonra, bütün pay sahiplerinin oy birliği kararıyla dahi artırımdan dönülemeyeceği gibi, bütün alacaklılardan izin alınsa dahi artırımdan dönme mümkün değildir. Ancak sermaye azaltılması yoluyla artırılan sermayenin eski duruma getirilmesi mümkündür. Bkz. **Pulaşlı**: Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1700, N. 253-254.

⁴ Tescil ile tamamlanan sermaye artırımının butlanına karar verilemez (TTK m. 456/4, 353/1.c.1). Tescilin onarıcı etkisi sonucunda sermaye artırımında işlem güvenliği sağlanır. Böylece sermaye artırımının geçersizliğine karar verilmesi için dava açılmayacağı gibi, sermaye artırımındaki hukuka aykırılık nedeniyle TTK m. 210/3 uyarınca Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından da şirketin feshi için dava açılmayacaktır. Bkz. **Alışkan, M.:** Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları, İstanbul 2007, s. 177.

şekilde tehlikeye düşürülmüş veya ihlal edilmiş olması halinde fesih davasındaki usul uyarınca sermaye artırımının iptali söz konusu olabilecektir.

FESİH DAVASININ ŞARTLARI

Anonim şirketlerde sermaye artırımında kuruluşa ilişkin hükümlere atıf yapılmasından dolayı (TTK m. 456/4), sermaye artırımına karşı TTK m. 353 hükmüne göre, sermaye artırımında kanun hükümlerine aykırı hareket edilmek suretiyle alacaklıların, pay sahiplerinin veya kamunun menfaati önemli ölçüde tehlikeye düşürülmüş veya ihlal edilmiş ise, açılacak dava ile sermaye artırımının feshi talep edilebilecektir⁵. Sermaye artırımının feshine ilişkin davanın mahkeme tarafından kabul edilebilmesi için, kanuna aykırılık önemli ölçüde olmalıdır. Kanuna aykırılık önemli ölçüde ve nitelikte değilse mahkeme fesih talebini reddetmelidir⁶. TTK m. 353 anlamında fesih sebebinin varlığından söz edebilmek için hak ihlali şart değildir, şirket alacaklısının, pay sahibinin ya da kamunun menfaatinin tehlikeye düşmüş olması halinde de kanuna aykırılık önemli ise şirketin feshi söz konusu olabilecektir. Ayrıca feshe karar verilebilmesi için zararın doğmuş olması da şart değildir, menfaatin tehlikeye düşmüş olması yeterlidir⁷.

DAVANIN AÇILABİLECEĞİ SÜRE

Fesih davasının, sermaye artırımının tescil ve ilanından itibaren üç aylık hak düşürücü süre içinde açılması gerekmektedir (TTK m. 353/4)⁸. Bu süre hak düşürücü nitelikte olup, bu süre geçtikten sonra sermaye artırımının feshinin dava edilmesi mümkün değildir. İşlem güvenliği açısından üç aylık süre uygundur⁹. Hak düşürücü süre ilan tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır¹⁰.

6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda da esas sermaye artırımına karşı açılacak butlanın tespiti davasında kuruluş hükümlerine yapılan atıf nedeniyle bu davanın hangi süre içerisinde açılabileceği hususunda doktrinde farklı fikirler ileri sürülmüştür¹¹. Bir yandan eTTK m. 299/V hükmünün burada da uygulanması ve sermaye artırımının butlanın 1 aylık hak düşürücü sürede istenebileceği ileri sürülürken, aksi görüş 1 aylık hak düşürücü sürenin uygu-

⁵ 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda esas sermaye artırımına karşı açılacak butlanın tespiti davasında kuruluş hükümlerine atıf yapılmıştır. Esas sermaye artırımının, eTTK m. 391 ve 392/1 maddelerine ve burada atıf yapılan diğer düzenlemelere uygun olarak icra edilmesi gerekli olup, aksi halde yapılan işlemler batıl olacak ve yönetim kurulu üyeleriyle denetçiler sorumlu olacaklardır (eTTK m. 392/II).

⁶ Bkz. **Forstmoser, P./Meier-Hayoz, A./Nobel, P.**: Schweizerisches Aktienrecht, Bern 1996, s. 165, N. 20; **Pulaşlı**: Şirketler Hukuku Şerhi, C. I, s. 636-637, N. 101.

⁷ **Alışkan**: s. 132.

⁸ 6762 sayılı TTK'da davanın şirketin tescil ve ilanından itibaren bir aylık hak düşüren süre içinde açılması öngörülmüştür (eTTK m. 299/V).

⁹ **Pulaşlı**: Şirketler Hukuku Şerhi, C. I, s. 637, N. 103.

¹⁰ Bkz. **Arslanlı**: s. 74; Yargıtay 11. HD. 03.02.1980, E.6062/K.370 (**Eriş, G.**: Açıklamalı İçtihatlı, Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler, C. I, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 1992, s. 833).

¹¹ Bu konudaki görüşler için bkz. **Alışkan**: s. 158 vd.

lanmasının mümkün olmadığı, bir süre sınırı konulmadığı takdirde butlanın her zaman ileri sürülebileceği yönündedir¹². Yargıtay ise sermaye artırımının butlanının da kuruluşu paralel olarak şirketin tescilinden itibaren 1 aylık hak düşürücü süre içerisinde talep edilebileceği görüşünü kabul etmiştir¹³. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 299'ncü maddesinin 1995 yılında yürürlükten kaldırılmasıyla Yargıtay kararlarında ve doktrinde kabul edilen görüşün dayanağı ortadan kalkmıştır¹⁴. Bu durumda esas sermaye artırımının butlanının eTTK m. 381 ile sınırlandırılarak açılacak davanın 3 ay içerisinde açılabilmesi önerilmiştir¹⁵.

DAVA AÇMAYA YETKİLİ OLANLAR

Sermaye artırımında kanun hükümlerine aykırı hareket edilmek suretiyle, alacaklıların, pay sahiplerinin veya kamunun menfaatleri önemli bir şekilde tehlikeye düşürülmüş veya ihlal edilmiş olursa, şirketin tescil ve ilanından itibaren 3 ay içinde yalnızca, (1) Yönetim kurulu, (2) Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, (3) İlgili alacaklı ve (4) Pay sahibi tarafından fesih davası açılabilir. Dava şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde açılır (TTK m. 353/1).

DAVA AÇILDIĞI TARİHTE MAHKEMENİN ALACAĞI TEDBİRLER

Sermaye artırımının feshi için dava açıldığında mahkeme gerekli tedbirleri almalıdır (TTK m. 353/1). Dava açıldığında mahkeme, derhal sermaye artırımının feshine karar vermeyecek; mümkünse eksikliklerin giderilebilmesi, esas sözleşmeye ve kanuna aykırı hususların düzeltilebilmesi için yönetim kuruluna süre verebilecektir (TTK m. 353/2). Ayrıca hem davanın açıldığı hem de kesinleşen karar, mahkeme tarafından re'sen ticaret siciline bildirilip tescil ve Tür-

¹² Bu konudaki lehçe ve aleyhteki değerlendirmeler için bkz. **Moroğlu, E.:** "Anonim Ortaklıkta Esas Sermaye Artırımının Butlanı Davası ve Bir Aylık Hak Düşürücü Süre", Makaleler, İstanbul 2010, s. 137 vd.; **Tekinalp(Poroy/Çamoğlu):** s. 679, N. 1416.

¹³ eTTK m. 392/2'ye dayalı davaların da aynı yasanın 299'ncü maddesinin son fıkrasındaki bir aylık hak düşürücü süreye tabi olduğu ifade edilmiş ve (11. HD. 04.06.1979, E. 1281/K.2951 sayılı karar) örnek verilmiştir. Bkz. 11 HD. 29.11.1985, E. 5840/K. 5586 (**Eriş:** TTK C.2, s. 1213-1214; YKD 1986, C. XII, S. 3, s. 378-379). Yargıtay 11 HD. 25.02.1987, E.6804/K.1099 (**Eriş:** TTK C.2, s. 1217). Kendigelen, Yargıtay'ın bu konudaki kararının yerindeliliğinin tartışmalı olduğunu ancak kökleşmiş bir şekilde uygulandığını ifade etmektedir. Bkz. **Kendigelen:** Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığın Kuruluşu, s. 320. Nitekim 11 HD. 26.11.1993, E. 3400/K.776 sayılı karar ve 11. HD. 17.10.1994, E.3214/K.7567 sayılı kararlarda da sermaye artırım kararının tescil ve ilanından itibaren bir ay geçtikten sonra artırımın batıl olduğuna karar verilemeyeceğine hükmedilmiştir. Bkz. **Eriş:** TTK C.3, s. 2870-2871.

¹⁴ Nitekim Yargıtay 11. HD. 24.09.2002 tarih ve E. 6168/K. 8120 sayılı kararda TTK'nın 299/son maddesi yürürlükten kalktığından butlan davasında bu maddenin uygulanamayacağı ifade edilmiştir. Bkz. **Eriş:** TTK C.3, s. 2872.

¹⁵ **Tekinalp(Poroy/Çamoğlu):** s. 679, N. 1416; **Pulaşlı:** Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1702-1703, N. 259.

kiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilân olunmalıdır. Ayrıca, yönetim kurulu, tescil ve ilanı yapılan hususu, şirketin internet sitesine koymalıdır (TTK m. 353/5)¹⁶.

Dava, acele işlere ilişkin usule tâbidir (TTK m. 353/3). Başka bir anlamla fesih davasında basit yargılama usulü uygulanacaktır (TTK m. 1521). Fesih davasında daha kısa ve daha seri bir yargılama usulü olan basit yargılama usulü uygulanmalıdır (HMK m. 319)¹⁷. Buna göre, deliller ve belgelerin ilk celseye kadar hazır olması gerekli olup, yargılama aşamasında dosyaya hiçbir belge giremeyecektir¹⁸. Ancak, somut olayın haklı göstermesi hâlinde, mahkeme, kesin süreye bağlayarak, davacının delil sunma ve bilgi getirtme istemini kabul edebilecektir (TTK m. 353/3)¹⁹.

SERMAYE ARTIRIMINA İLİŞKİN GENEL KURUL VE YÖNETİM KURULU KARARLARININ GEÇERSİZLİĞİ

Yukarıda da bahsedildiği üzere, sermaye artırım kararının 3 ay içerisinde tescil edilmemesi halinde genel kurul kararı ve yönetim kurulu kararı geçersiz olacaktır (TTK m. 456/3). Sermaye artırım kararının alınmasından itibaren 3 ay içerisinde genel kurul ve yönetim kurulu kararı tescil edilmiş ise sermaye artırımının tescil ve ilanından itibaren 3 aylık hak düşürücü süre içinde sermaye artırım işlemine karşı fesih davası açılması mümkündür (TTK m. 353/4). Bu süre hak düşürücü nitelikte olup, bu süre geçtikten sonra sermaye artırımının feshinin dava edilmesi mümkün değildir. Bu süre dolduktan sonra sermaye artırımının kanun hükümlerine aykırılığı nedeniyle alacaklıların, pay sahiplerinin ve kamunun menfaatlerinin önemli şekilde tehlikeye düşürülmüş olsa dahi fesih davası açılmayacaktır (TTK m. 353/1). Ancak bu dönemde şartlar mevcut ise sermaye artırımına ilişkin genel kurul veya duruma göre yönetim kurulu kararının butlanının ileri sürülmesi mümkündür (TTK m. 447, 391). İptal davası için 1 ve 3 aylık hak düşürücü süre öngörülmüş olmakla birlikte (TTK m. 445, 460/5) butlan davası bakımından süre belirlenmemiştir.

¹⁶ Daha önce davanın açıldığını ve kesinleşen kararın, “tirajı ellibinin üzerinde olan ve yurt düzeyinde dağıtımı yapılan en az bir gazetede ilanı” öngörülmekteydi (TTK m. 353/5). Bu ifade 6335 sayılı Türk Ticaret Kanunu İle Türk Ticaret Kanununun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun’un m. 41/8 hükmü ile madde metninden çıkarılmıştır.

¹⁷ Basit yargılama usulü hakkında bkz. **Pekcanıtez, H./Atalay, O./Özekes, M.:** Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku, 12. Bası, Ankara 2011, s. 586 vd.

¹⁸ Bkz. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), m. 353 Gerekçesi, s. 163.

¹⁹ Davanın niteliği gereği, yargılama aşamasında delil sunulamaz ve mahkemeden bilgi getirilmesi istenemez, ancak somut olayın özellikleri nedeniyle istisnaen bu ilkedan sapılabilir. Örneğin davanın pay sahibi ve özellikle alacaklı tarafından açıldığı durumlarda bazı bilgilerin ve delillerin şirketten ya da kuruculardan sağlanabileceği anlaşılabilir veya kuruluşa katılan noterin veya işlem denetçisinin dinlenmesi gerekebilir. Bkz. TTK m. 353/3’teki değişikliğe ilişkin, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu (1/324), s. 488, 489.

A. BUTLANIN TESPİTİ DAVASI

I. Genel Kurul Kararı Bakımından

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda da Alman ve İsviçre hukuklarında olduğu gibi, butlan sebepleri sınırlı olmayacak şekilde sayılmıştır. Düzenlemeye göre a) Pay sahibinin, genel kurula katılma, asgari oy, dava ve kanundan kaynaklanan vazgeçilemez nitelikteki haklarını sınırlandıran veya ortadan kaldıran, b) Pay sahibinin bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran, c) Anonim şirketin temel yapısını bozan veya sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan, kararları batıl (TTK m. 447).

Anonim şirket esas sermaye artırımını bakımından da bu sebeplerden birisi söz konusu olduğunda butlanın tespiti davası açılacaktır. Örneğin önceki sermaye ödenmeden esas sermaye artırımına gidildiyse genel kurul kararının butlanı söz konusu olabilecektir. Şöyle ki, anonim şirketlerde, sermaye artırımını, iç kaynaklardan ve dış kaynaklardan olmak üzere iki şekilde yapılabilmektedir. Dış kaynaklardan yapılan esas sermaye artırımında, anonim şirket genel kurulunca sermaye artırım kararı alınabilmesi için, önceki sermayenin tamamen ödenmiş olması gerekmektedir (TTK m. 456/1). Bu hüküm emredici nitelikte olup ihlali halinde, anonim şirkette sermayenin korunması hükümlerine aykırı olan bu kararın batıl olduğu ileri sürülebilecektir (TTK m. 447/1.c)²⁰. Hemen belirtelim ki, sermayeye oranla önemli sayılmayan tutarların²¹ ödenmemiş olması sermaye artırımını engellemeyecek, dolayısıyla butlana yol açmayacaktır.

Sermaye artırım kararının geçerli yetersayı ile alınmaması halinde de genel kurul kararının butlanı söz konusu olabilecektir. Sermaye artırım kararı bir anasözleşme değişikliği olduğundan ve hakkında özel bir yetersayı öngörülmediğinden TTK m. 421/1 hükmünde genel anasözleşme değişiklikleri için öngörülen yetersayı, sermaye artırım kararı bakımından da uygulanmalıdır. Buna göre, sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararı, şirket sermayesinin en az yarısının(1/2) temsil edildiği genel kurulda mevcut oyların çoğunluğu ile alınır (TTK m. 421/1). İlk toplantıda öngörülen yetersayı sağlanamadığı takdirde en geç bir ay içerisinde ikinci toplantı yapılabilir. Bu toplantıda şirket sermayesinin üçte birinin (1/3) temsili gerekir.

TTK m. 459/1 hükmü uyarınca artırılan sermayeyi temsil eden payların tamamı değiştirilen esas sözleşmede veya iştirak taahhütnamesinde yer almıyorsa, bu durum da sermaye artırımının hükümsüzlüğüne yol açacaktır²².

²⁰ 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda da sermaye artırımını için önceki sermayenin tamamen ödemesi şartı bulunmaktaydı (eTTK m. 391). Bu hükme aykırı olarak sermaye artırıldığında ise yapılan işlemlerin ve alınan kararların batıl olacağı öngörülmüştür (eTTK m. 392/II).

²¹ Yasa hükmünde önemli olmayan tutarın ne olacağı belirtilmemiştir. Doktrinde bu oranın % 2, % 5, %10 olabileceğini ifade edenler olmuştur. Bkz. **Pulaşlı, H.:** "Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerde Sermaye Artırımı" Batider, C. XXIII, S. 4, Aralık 2006, s. 48-49; **Pulaşlı:** Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1604-1605, N. 11; **Bah-tiyar, M.:** Ortaklıklar Hukuku, Yeni TTK'ya Göre Yazılmış 7. Bası, İstanbul 2012, s. 266. Önemli olmayan tutarın ne olacağının belirli bir oran olarak gösterilmesi isabetli olmazdı, bu durumda somut durumun şartlarına göre tespit edilmesi gerekecektir.

²² Bkz. **Pulaşlı:** Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1701, N. 257.

Dava Açabilecek Kişiler

Türk Ticaret Kanunu'nda fesih davası açabilecek kişiler (TTK m. 353/1) ve genel kurul kararı aleyhine iptal davası açabilecek kişiler (TTK m. 446) sınırlı olarak sayılmıştır. Butlanın tespiti davasında ise böyle bir sınırlama bulunmamaktadır, sermaye artırımının feshini ve iptalini dava edebilecek kişilerin yanı sıra hukuken korunmaya değer güncel bir yararı bulunan (HMK m. 106/2) herkes butlanın tespiti için dava açabilmektedir.

Süre

Genel kurul kararlarının butlanının düzenlendiği TTK m. 447'de bir süre sınırı öngörülmediğinden butlanın tespiti davası her zaman açılabilir. Doktrinde anonim şirketlerde geçerli olan "açıklık", "kesinlik" ve "hukuk güvenliği" ilkeleri nedeniyle butlanın süresiz olarak ileri sürülebilmesinin sakıncalarına dikkat çekilmektedir²³. Bu nedenle butlanın tespiti davasının da TTK m. 445'te olduğu gibi 3 aylık bir süre ile sınırlandırılması önerilmiştir²⁴. Başka bir görüş ise sermaye artırımının ve artırım kararının butlanının özel bir hükümle ayrıca düzenlenmesi, butlanın ileri sürülmesinin de 3 ay gibi kısa hak düşürücü süreye bağlanması yönündedir²⁵. Diğer bir görüş de TTK m. 353 hükmünün bütün sermaye artırım türlerine kıyas yoluyla uygulanacağından yola çıkarak 3 aylık hak düşürücü sürenin butlan davası bakımından da uygulanması gerektiğini ifade etmektedir²⁶. 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun uygulandığı dönemde de sermaye artırımının butlanının ileri sürülmesinde 1 aylık ve 3 aylık hak düşürücü süreler uygulanmıştır²⁷.

II. Yönetim Kurulu Kararı Bakımından

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda yönetim kurulu kararlarının batıl olduğunun tespitinin mahkemeden talep edilebileceği açıkça öngörülmüş ve butlan sebepleri örnek olarak sayılmıştır (m. 391/1). Düzenlemeye göre a) Eşit işlem ilkesine aykırı olan, b) Anonim şirketin temel yapısına uymayan veya sermayenin korunması ilkesini gözetmeyen, c) Pay sahiplerinin, özellikle vazgeçilmez nitelikteki haklarını ihlal eden veya bunların kullanılmalarını kısıtlayan ya da güçleştiren, d) Diğer organların devredilemez yetkilerine giren ve bu yetkilerin devrine ilişkin, kararlar batıldır.

Kayıtlı sermaye sisteminde, esas sözleşmede belirlenen kayıtlı sermaye tavanına kadar sermayeyi artırma yetkisi yönetim kuruluna en çok 5 yıl süre ile tanınabilmektedir (TTK m. 460/1). Yönetim kurulu kararı ile sermaye artırıldığında yönetim kurulu kararı aleyhine, TTK m. 391'de öngörülen butlan sebeplerinden birisi söz konusu olduğunda butlanın tespiti davası açılabilir. Hemen belirtelim ki, butlan davası açabilecek kişiler, davanın açılacağı

²³ Bkz. **Alışkan**: s. 176.

²⁴ Bkz. **Pulaşlı**: Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1701, N. 258.

²⁵ **Moroğlu, E.**: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2005, s. 137-138.

²⁶ Bkz. **Alışkan**: s. 176-177.

²⁷ Bu konuda bkz. yukarıda II. B.

süre hususunda genel kurul kararları bakımından ortaya konulan hususlar yönetim kurulunun batıl kararları bakımından da geçerlidir.

B. İPTAL DAVASI

1. Genel Kurul Kararının İptali

Esas sermaye sisteminde sermaye artırımı kararı genel kurul tarafından alınacaktır (TTK m. 456, 459). Sermaye artırımı hakkındaki genel kurul kararına karşı ise karar tarihinden itibaren 3 ay içerisinde kararın kanuna, esas sözleşme hükümlerine veya dürüstlük kuralına aykırılığı nedeniyle iptal davası açılabilecektir. Bu karara karşı iptal davası açma yetkisi pay sahiplerine (TTK m. 446/1.a,b), yönetim kuruluna ve üyelerine tanınmıştır (TTK m. 446).

Esas sermaye sistemini benimseyen anonim şirketlerde sermaye artırımı kararı, genel kurul kararına dayanmakta olup, genel kurul kararlarının iptali konusunda TTK m. 445 vd. hükümleri burada da geçerlidir. Genel kurul kararı aleyhine iptal davası açabilecek kişiler sınırlandırılmış olup, pay sahipleri, yönetim kurulu ve kararların yerine getirilmesi, kişisel sorumluluğuna sebep olacaksa yönetim kurulu üyelerinden her biri bu haktan yararlanabilmektedir (TTK m. 446)²⁸. Ayrıca iptali talep edilen kararın alındığı genel kurul toplantısına katılan pay sahiplerinin de, toplantıda hazır bulunup da karara olumsuz oy vermiş ve bu muhalefetini tutanağa geçirtmiş olması gerekmektedir (TTK m. 446/2). İptal davası açabilecek kişiler dışında hukuken korunmaya değer güncel bir yararı bulunan (HMK m. 106/2) herkes butlanın tespiti için dava açabilmektedir.

Genel kurul kararın kanuna, esas sözleşme hükümlerine veya dürüstlük kuralına aykırılığı nedeniyle iptal davası açılabilecektir. İptal davalarında, sermaye artırımının şirketin sermaye ihtiyacından ziyade, pay sahiplerini zarara uğratmak ve onların ortaklıktaki kâr, tasfiye payı ve oy oranlarını azaltmak amacıyla yapılıp yapılmadığı da göz önünde bulundurulmaktadır. Ancak, hemen belirtelim ki, esas sermaye artırımının geçerli olabilmesi için haklı bir gerekçenin gösterilmesi şart değildir²⁹.

Sermaye artırımıyla pay sahiplerinin rüçhan hakları ihlal edilebilmekte, şirketin ihtiyacından çok pay sahiplerinin zarara uğratılması amaçlanarak sermaye artırımı yapılabilmekte³⁰ veya imtiyazlı pay sahiplerinin hakları ihlal edilebilmektedir. Bu gibi durumlar sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının iptali davasının açılmasına neden olacaktır (TTK m. 445).

²⁸ Mutlak butlan halinde buna dayanmakta hukuki yararı bulunan herkes dava açma hakkına sahiptir. Bkz. Yargıtay 11. HD. 31.03.2006, E.1685/K.3397 (**Eriş:** TTK, 3. Cilt, s. 2994-2995).

²⁹ Ancak sermaye artırımının MK m. 2'deki dürüstlük kuralına aykırı olarak çoğunluğun azınlığı ezmesine yol açacak şekilde yapılması da caiz değildir. Bkz. **Tekinalp(Poroy/Çamoğlu)**: s. 658, N. 1380-1381; **Pulaşlı**: Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1604, N. 10.

³⁰ Bir Yargıtay kararında, sermaye artırımının davacıları zarara uğratmak amacını güttüğü ispat olunmadıkça sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının iptaline karar verilemeyeceği belirtilmiştir (11. HD. 13.12.1988, E. 4113/K. 7656).

III. Yönetim Kurulu Kararının İptali

Kayıtlı sermaye sisteminde, esas sözleşmede belirlenen kayıtlı sermaye tavanına kadar sermayeyi artırma yetkisi yönetim kuruluna en çok 5 yıl süre ile tanınabilmektedir (TTK m. 460/1). Yönetim kurulu kararı ile sermaye artırıldığında yönetim kurulu kararı aleyhine, pay sahipleri ve yönetim kurulu üyeleri TTK m. 445'de öngörülen iptal sebeplerinin varlığı halinde kararın ilanıdan itibaren bir ay içerisinde iptal davası açabileceklerdir (TTK m. 460/5). Görüldüğü üzere kural olarak yönetim kurulu kararlarının iptali mümkün değilse de, sermaye artırımı kararı bakımından istisnai bir düzenlemeye yer verilmiştir (TTK m. 460/5). İptal davasının 1 ay içerisinde açılabileceği kabul edilmiş olup, bunun dışında TTK m. 445'teki genel kurul kararlarının iptaline ilişkin hükme atıf yapılmıştır. Dolayısıyla, sermaye artırımına ilişkin yönetim kurulu kararının kanuna, esas sözleşme hükümlerine veya dürüstlük kuralına aykırılığı halinde iptal davası açılabilecektir.

SERMAYE ARTIRIMININ GEÇERSİZLİĞİNİN SONUÇLARI

Sermaye artırımı işleminin bir bütün olarak TTK m. 353 uyarınca açılacak bir fesih davası ile geçersiz hale gelmesi mümkündür. Öte yandan sermaye artırımına ilişkin genel kurul kararının TTK m. 445, 446 uyarınca iptal edilmesi veya m. 447 uyarınca hükümsüzlüğüne karar verilmesi mümkündür. Aynı şekilde kayıtlı sermaye sisteminde sermaye artırımı hakkındaki yönetim kurulu kararının TTK m. 391 uyarınca butlanına hükmedilmesi veya TTK m. 445 ve 460/5'e göre iptal edilmesi mümkündür. Aslında hukuki sonuçları bakımından TTK m. 353'e göre açılacak bir dava ile sermaye artırımının geçersiz kılınmasıyla, genel kurul veya yönetim kurulu kararına karşı açılacak dava ile sermaye artırımının geçersiz kılınması arasında hukuki sonuçları bakımından bir farklılık bulunmamaktadır. Her iki halde de sermaye artırımı bütün sonuçlarıyla ortadan kalkmaktadır. Ancak anılan davaların açılacağı süre, dava nedenleri, dava açabilecek kişiler bakımından aralarında çeşitli farklılıklar söz konusudur.

Mahkemenin sermaye artırımının iptali veya butlanı yönünde karar vermesiyle birlikte, karar bütün sonuçlarıyla birlikte geriye etkili (ex tunc) olarak ve herkes için ortadan kalkacaktır. Buna göre sermaye, artırımı öncesindeki düzeye iner, taahhütte bulunanların taahhütleri hükümsüz hale gelir, ödenen paralar faiziyle iade edilir³¹. Ayrıca şartları varsa 6098 sayılı TBK m. 122 uyarınca ek zarar iade olunur ve tazminat ödenir. Ek zararın talep edilebilmesi için davacı zararın ne olduğunu, ne şekilde oluştuğunu açıklamak ve kanıtlamakla yükümlüdür³². Öte yandan sermaye artırımının geçersizliği anonim şirketin ortaklık yapısının değişmesine neden olabilir³³. Sermaye artırımı kararının geçersizliğine karar verildikten sonra bilanço gibi finansal tabloların da düzeltilmesi gereklidir³⁴.

³¹ **Tekinalp(Poroy/Çamoğlu)**: s. 680, N. 1416c-1416d; **Pulaşlı**: Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1704-1705, N. 265.

³² **Pulaşlı**: Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1704-1705, N. 265-266.

³³ **Pulaşlı**: Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1705, N. 267.

³⁴ Sermaye artırımı kararının geçersizliğinin diğer sonuçları hakkında bkz. **Tekinalp(Poroy/Çamoğlu)**: s. 680-681, N. 1416c; **Pulaşlı**: Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1705-1706, N. 266-269.

Sermaye artırımının geçersizliğine karar verilmeden önce kar dağıtımı yapılmışsa ne olacaktır? Hemen belirtelim ki, kural olarak kar payının kötüniyetle alındığı ispatlanmadıkça kar paylarının iadesi istenemez (TTK m. 512)³⁵. Ancak pay sahiplerinin kötüniyetle kar payı almaları halinde, paranın alındığı tarihten itibaren 5 yıl içerisinde iade istenebilecektir (TTK m. 512/2). Öte yandan pay sahiplerinin kar payını kötüniyetle aldıklarını ispatlamak çok zordur. Çünkü tescil edilmiş genel kurul kararları mahkeme tarafından iptal edilinceye kadar geçerli sayılmaktadır, bu nedenle iyiniyetli üçüncü kişilerin anonim şirketten elde ettikleri hakların geri alınması mümkün değildir³⁶.

Sermaye artırımının geçersizliğinin bir diğer sonucu ilgililerin sorumluluğunun ortaya çıkmasıdır. Türk Ticaret Kanunu'nda öngörülen sermaye artırım kurallarının ihlali nedeniyle bir zarar ortaya çıktığında, sermaye artırımında hile ve sahtekârlık yapan kişilerin hukuki (TTK m. 549 vd.) ve cezai sorumluluğu (TTK m. 562) söz konusudur³⁷.

KAYNAKÇA

Alışkan, M.: Türk Ticaret Kanunu'na Göre Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nın Anonim Şirketleri Denetlemesi ve İlgili Fesih Davaları, İstanbul 2007.

Arslanlı, H.: Anonim Şirketler, Umumi Hükümler, C.I, İstanbul 1960.

Bahtiyar, M.: Ortaklıklar Hukuku, Yeni TTK'ya Göre Yazılmış 7. Bası, İstanbul 2012.

Bilgili, F./Demirkapı, E.: Şirketler Hukuku, 6. Baskı, Bursa 2012.

Eriş, G.: Açıklamalı - İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, 2. Cilt, Ankara 2010.

Eriş, G.: Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1995.

Eriş, G.: Açıklamalı İçtihatlı, Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler, C. I, Genişletilmiş 2. Baskı, Ankara 1992.

Forstmoser, P./Meier-Hayoz, A./Nobel, P.: Schweizerisches Aktienrecht, Bern 1996.

İmregün, O.: Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989.

Kendigelen, A.: "Genel Hükümler ve Anonim Ortaklığın Kuruluşu (40. Yılında Türk Ticaret Kanunu)", Ticaret Hukuku Kürsüsünde Onbeş yıl, Makalelerim, İstanbul 2001, s. 285 vd.

³⁵ Bkz. **Pulaşlı:** Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1706, N. 268- 269; 6762 sayılı TTK'daki durum için bkz. **Tekinalp(Poroy/Çamoğlu):** s. 681, N. 1416c.

³⁶ Bkz. **Arslanlı, H.:** Anonim Şirketler, Umumi Hükümler, C.I, İstanbul 1960, s. 90; **İmregün, O.:** Anonim Ortaklıklar, İstanbul 1989, s. 188; **Eriş, G.:** Anonim Şirketler Hukuku, Ankara 1995, s. 499; **Pulaşlı:** Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1706, N. 269.

³⁷ Sorumluluk hallerine ilişkin bilgi için bkz. **Pulaşlı:** Şirketler Hukuku Şerhi C. II, s. 1851 vd. N. 12 vd.; **Bahtiyar:** s. 304 vd.; **Bilgili, F./Demirkapı, E.:** Şirketler Hukuku, 6. Baskı, Bursa 2012, s. 294 vd.

Moroğlu, E.: “Anonim Ortaklıkta Esas Sermaye Artırımının Butlanı Davası ve Bir Aylık Hak Düşürücü Süre”, Makaleler, İstanbul 2010, s. 137 vd.

Moroğlu, E.: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, İstanbul 2005.

Pekcanıtez, H./Atalay, O./Özekes, M.: Hukuk Muhakemeleri Kanunu Hükümlerine Göre Medeni Usul Hukuku, 12. Bası, Ankara 2011.

Pulaşlı, H.: “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerde Sermaye Artırımı” Batıder, C. XXIII, S. 4, Aralık 2006, s.35-90.

Pulaşlı, H.: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre, Şirketler Hukuku Şerhi, C. II, Ankara 2011.

Tekinalp, Ü. (Poroy, R./Çamoğlu, E.): Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, Güncellenmiş 12. Bası, İstanbul 2010.